SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĠĠ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

ESITYS 1 (3)

Oikeusministeriö/
Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö
oikeusministerio@om.fi

Dnro:210/D.a.1/2017

Asia: **SAAMELAISKÄRÄJIEN ESITYS VALTIONAVUSTUKSEKSI VUODELLE 2018**

Oikeusministeriön demokratia-, kieli-, ja perusoikeuksien yksikkö on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä esitystä valtion vuoden 2018 talousarviota varten 13.4.2017 mennessä.

Saamelaiskäräjät esittää valtion vuoden 2018 talousarvioon momentille 25.01.50 Saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseksi 3 574 000 euroa alla olevan taulukon mukaisesti.

Kehys	3 164 000
Saamelaiskäräjien toimintamenot	
Henkilöstökulut	*1 285 000*
Vuokrasopimus-valtuus	*1 481 000*
Muut kulut	*398 000*
Peruslaskelma yhteensä	3 164 000
Kehittämisehdotukset:	
Saamelaiselinkeinojen ja muun maankäytön yhteensovittaminen	60 000
Vuorovaikutteisuuden ja yhteisen ymmärryksen rakentaminen	60 000
Saamelaisten parlamentaarisen ja kansainvälisen toiminnan kehittäminen	90 000
Poliittisen ja sidosryhmätoiminnan kehittäminen	200 000
Kehysehdotus yhteensä	**3 574 000**
Kehysehdotuksen ja peruslaskelman ero	+ 410 000

Perusteluinaan Saamelaiskäräjät toteaa seuraavaa;

1) Saamelaiselinkeinojen ja muun maankäytön yhteensovittaminen

Saamelaisessa yhteiskunnassa elinkeinon ja kulttuurin välinen yhteys on keskeinen; maankäyttöön liittyvät elinkeinot muodostavat materiaalisen pohjan saamelaisten kulttuurille ja identiteetille ja ylläpitävät saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuutta, saamen kieltä, perinteistä tietoa, luontosuhdetta, saamelaiskulttuurin yhteisöllisyyttä ja saamelaiskäsityötä.

Saamelaisten perinteisten elinkeinojen kulttuurista merkitystä ei oteta riittävästi huomioon nykyisessä elinkeinopolitiikassa, eikä saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytyksiä huomioida yhdenvertaisesti saamelaisten kotiseutualueen maankäytön suunnittelussa. Käytäntö on osoittanut, että saamelaiselinkeinot joutuvat jatkuvasti perääntymään ja antamaan tilaa muille maankäyttömuodoille. Tällä on laajoja ja dramaattisia vaikutuksia koko saamelaiskulttuurin säilymiselle ja elinvoimaisuudelle. Saamelaisten perinteisten elinkeinojen toimintaedellytysten heikkenemisen myötä katoavat elinkeinojen harjoittajat, joiden mukana kuolee myös elinkeinoihin vahvasti sidoksissa oleva saamelaiskulttuuri ja kieli.

Erilaisten maankäyttömuotojen ja saamelaiselinkeinojen yhteensovittaminen ja toisaalta saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamisedellytysten yhdenvertainen turvaaminen edellyttää yhteensovittamiskäytänteiden kehittämistä. Tällä menettelyllä saataisiin viranomaisten, saamelaisten ja eri sidosryhmien väliset intressiristiriidat minimoitua nykyistä paremmin sekä toisaalta paremmin turvattua saamelaisen alkuperäiskansan perusoikeuksien toteutuminen ja yhdenvertainen kohtelu. Yhteensovittamisella turvattaisiin myös paremmin Suomen kansainväliset velvoitteet saamelaisten maankäytön itsemääräämisoikeuden toteuttamisessa.

2) Vuorovaikutteisuuden ja yhteisen ymmärryksen rakentaminen

Julkisuuslaki korostaa hallinnon viestinnässä avoimuutta ja osallistumista. Osallistuminen edellyttää tiedottamista myös valmisteilla olevista asioista aktiivisesti ja ennakoivasti. Saamelaiskäräjien yhtenä ydintehtävänä on turvata saamelaisen alkuperäiskansakulttuurin säilyminen ja kehittyminen. Siksi toiminnan avoimuus ja monipuolinen tietojensaanti olisi saamelaisten oikeuksien kannalta tärkeää. Viestintä vahvistaisi saamelaisten mahdollisuuksia osallistua heitä koskevaan keskusteluun ja vaikuttaa päätöksentekoon.

Suomessa tiedetään saamelaisen alkuperäiskansan tilanteesta vähän. Peruskoulun oppikirjoissa kuvaukset saamelaisista antavat oppilaalle pintapuolisen kuvan saamelaisyhteisöstä. Saamelaisten ääni ei kuulu valtamediassa ja sosiaalisessa mediassa saamelaisyhteisön viestit usein ymmärretään väärin. Saamelaiskysymysten käsittely valtakunnan politiikassa ja hallinnossa voivat olla haastavia. Poliittisilla päättäjillä ja virkamiehillä tulisi olla käytettävissään enemmän oikeaa ajantasaista tietoa saamelaisten sosiaalisista ja kulttuurisista oloista. Tällöin myös saamelaisten omat näkökulmat tulisivat paremmin esille. Asioiden tulkinta on mitä suuremmassa määrin sidoksissa ympäröivään kulttuuriin. Saamelaisasioiden negatiivissävytteinen käsittely valtamediassa ja lisääntyvä vihapuhe sosiaalisessa mediassa heikentävät merkittävästi saamelaisyhteisöjen hyvinvointia ja terveyttä lisäten erityisesti nuorten ja saamelaisorganisaatioissa työskentelevien psyykkistä kuormitusta.

3) Saamelaisten parlamentaarisen ja kansainvälisen toiminnan kehittäminen

Suomi on osapuolena kaikissa keskeisimmissä YK:n kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Kaksi tärkeintä alkuperäiskansoja koskevaa asiakirjaa ovat julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä vuonna 2014 järjestetyn alkuperäiskansojen maailmankonferenssin loppuasiakirja. Näiden

asiakirjojen toteuttamista ja seurantaa tulisi tehostaa. Loppuasiakirjan tavoitteista alkuperäiskansojen oikeuksien asiantuntijamekanismin (EMRIP) uudistaminen sekä alkuperäiskansojen osallistumisoikeuksien parantaminen YK:n kokouksissa asioissa, jotka koskevat alkuperäiskansoja, on saatu vietyä onnistuneesti eteenpäin, ja alkuperäiskansojen kannalta uudistunut asiantuntijamekanismi sekä osallistumisoikeuden parantaminen antavat täysin uusia tapoja päästä vaikuttamaan alkuperäiskansoja koskevaan työhön YK-foorumeilla. Jotta Saamelaiskäräjät voisi hyödyntää näitä uusia mekanismeja, näiden uusien mekanismien hyödyntäminen vaatii kuitenkin lisäresursseja.

Lisäksi Saamelaiskäräjät näkee YK:n alkuperäiskansojen pysyvän foorumin työn äärimmäisen tärkeänä. Tavoitteena on toiminnan tehostaminen ja seuranta pysyvän foorumin työskentelyssä. Saamelaiskäräjät osallistuu Suomen määräaikaisraporttien kirjoittamiseen siltä osin kuin raportti koskee saamelaisten oikeuksien toteutumista. YK:n ihmisoikeusneuvosto on maailmanjärjestön tärkein ihmisoikeusnormistoa luova ja ihmisoikeusloukkauksiin puuttuva toimielin. Saamelaisten näkökulmasta tärkein työ neuvostossa on alkuperäiskansojen oikeuksia käsittelevät mekanismit eli alkuperäiskansojen oikeuksien asiantuntijamekanismi ja alkuperäiskansojen oikeuksien erityisraportoija. Saamelaiskäräjät haluaa osallistua tehokkaammin näiden mekanismien työhön ja seurata alkuperäiskansojen oikeuksien kehittymistä. Tähän liittyy tärkeänä osana alkuperäiskansojen maailmanlaajuiseen verkostoon osallistuminen. Verkoston kautta Saamelaiskäräjät pystyisi tarjoamaan Suomen valtiolle asiantuntija-apua alkuperäiskansojen oikeuksien kehittämisessä.

4) Poliittisen ja sidosryhmätoiminnan kehittäminen

Saamelaisten keskeisiä haasteita ja kehittämistarpeita ovat saamelaisten itsemääräämisoikeuden kehittäminen, saamelaisten perusoikeuksien toteutumisen varmistaminen, saamen kielten ja perinteisten elinkeinojen elinvoimaisuuden turvaaminen sekä saamelaisten yhteisöjen hyvinvoinnin edistäminen. Saamelaiskäräjien tärkein tehtävä on toteuttaa saamelaisille perustuslaissa turvattua kulttuuri-itsehallintoa sekä turvata saamelaisen alkuperäiskansakulttuurin säilyminen ja kehittyminen. Saamelaiskäräjien nykyinen rahoitus on riittämätön saamelaisten edunvalvonnan tarpeisiin nähden. Sidosryhmäyhteistyön monitasoisuus ja lisääntyvä määrä edellyttää resursseja.

Poliittinen toiminta, sidosryhmätapaamiset ja työryhmätyöskentelyyn osallistuminen mahdollistavat aktiivisen vuoropuhelun eri sidosryhmien kanssa, joissa voidaan tuoda esille saamelaisia koskevia kehittämis- ja palvelutarpeita. Erityisen tärkeä merkitys poliittisella ja sidosryhmätoiminnalla on tulevassa maakunta- ja alueuudistuksessa. Päätöksenteon siirtyessä pois saamelaisten kotiseutualueelta, vaatii se myös Saamelaiskäräjiltä aktiivisempaa ja laajempaa sidostyhmätoimintaa.

Merk.
Tiina Sanila-Aikio
Puheenjohtaja

Pia Ruotsala
Hallintopäällikkö

(Hyväksytty Saamelaiskäräjien hallituksen kokouksessa 12.4.2017)